

КОГНІТИВНО-КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИХ СЛУХАЧІВ ПІДГОТОВЧОГО ВІДДІЛЕННЯ

Юлія Косенко (Суми, Україна)

write2yulia@ukr.net

На сучасному етапі розвитку лінгводидактики більшість науковців (Л. Біденко, В. Борисова, О. Іванців, Т. Кудіна, І. Кушнір, Л. Паламар та ін.) вважають комунікативний підхід у вивченні української мови як іноземної провідним, оскільки саме вміння розуміти та говорити є показником знання мови. На сьогодні проблема комунікативної спрямованості навчання не нова для лінгводидактики: комунікативно-діяльнісний підхід розроблявся спочатку в методиці навчання другої мови: іноземної (О. Крсек, Ю. Пассов, О. Попова, Г. Швець, Л. Щерба), російської мови як іноземної (В. Костомаров, О. Митрофанова, А. Щукін.

М. Пентилюк, аналізуючи нові освітні технології, стверджує, що «когнітивна та комунікативна методики спрямовані на виконання головного завдання мовної освіти в сучасних умовах – формування комунікативної компетенції того, хто вивчає мову, і цілком відповідає загальноєвропейським орієнтирам із питань мовної освіти. Кожна з цих методик має свої завдання, але, інтегруючись, вони виконують головну функцію – формування й подальший розвиток мовної особистості на засадах неперервної мовної освіти» [2, с. 126].

Соловйова В., долучившись до сучасних вчених-методистів, виділяє такі основні положення комунікативної методики навчання української мови: лінгвістична наука про мову і мовлення та їх функції в спілкуванні; теорія мовленнєвої діяльності; мовленнєве спілкування та його різновиди; інтерактивне навчання й текстова основа занять; комунікативна, мовленнєва, мовна, предметна, соціокультурна й діяльнісна (стратегічна) компетентності студентів [3, с. 165].

Проблема комунікативного підходу до навчання мови тісно пов'язана з практичною спрямованістю, яка базується на формуванні комунікативно компетентної особистості, здатної вільно й легко висловлюватися з будь-яких питань, виявляючи високий рівень мовної культури, дбаючи про якість власного мовлення. Комунікативна методика зорієнтована на удосконалення в іноземних студентів умінь і навичок спілкуватися в різних сферах соціального життя. Своєрідність комунікативної методики полягає в подальшому оволодінні інокомунікантами всіма формами і видами мовленнєвої діяльності з метою здійснення потрібної комунікації.

Як свідчить практика і показує досвід, що перевагами комунікативної методики є: швидке подолання мовного бар'єру, формування базової комунікативної компетенції, створення мовного середовища, використання мови в життєвих ситуаціях тощо. У зв'язку з цим, комунікативна методика зорієнтована на посилення практичної спрямованості змісту навчання мови, надання пріоритету удосконалення у студентів умінь і навичок спілкуватися в різних сферах соціального життя. У свою чергу, комунікативна лінгвістика – розділ і водночас новий напрям сучасної науки про мову, предметом якого є процеси спілкування людей з використанням живої природної мови, а також з урахуванням усіх наявних складових комунікації (фізичних, фізіологічних, психологічних, соціальних, контекстних, ситуативних та ін.), підкреслює Ф. Бацевич [1, с. 8].

Комунікативна методика навчання української мови як іноземної прийшла на зміну традиційному підходу, у якому перевага надавалася граматичній компетенції. Можемо констатувати, що останнім часом під час мовної підготовки на підготовчому відділенні постає потреба поєднати навчання вмінню спілкуватися українською мовою та робити це граматично правильно. Як правило, комунікативний підхід орієнтований на розвиток комунікативної компетенції, зважаючи на це більшість часу на заняттях приділяється різноманітним розмовним практикам, які залучають іноземних слухачів до спілкування, тоді як на традиційних заняттях надається перевага розвитку

граматичної компетенції, тому багато часу приділяється саме письмовим вправам.

На підготовчому відділенні здійснюється мовна підготовка іноземних громадян, яка передбачає наявність не лише вміння писати, а насамперед уміння говорити й розуміти мову навчання. Звідси випливає, що у царині освіти більш актуальним і дієвим з погляду результативності навчання мов стає використання комунікативного методу навчання, який передбачає розвиток творчої особистості як безпосереднього суб'єкта навчального процесу та формування комунікативних умінь і навичок у процесі навчальної діяльності.

Євроінтеграційні процеси, відкритість кордонів, гуманізація всіх сторін життя, зміщення акцентів на цінність особистості як активного суб'єкта суспільних процесів спричинили зміни у суспільному житті. У зв'язку з цим, у сучасній Україні, на передній план висувається проблема формування особистості нового типу – суб'єкта полікультурного суспільства. Реалізація особистісно-орієнтованого підходу в навчанні відбувається за умови суб'єкт-суб'єктних взаємовідносин викладача та студента. Такі взаємовідносини передбачають партнерство викладача та інокомуніканта.

У межах когнітивного підходу іноземний слухач підготовчого відділення вважається активним і свідомим учасником процесу навчання, а не об'єктом навчальної діяльності викладача. Іншими словами, між студентами і викладачем-словесником реалізуються суб'єкт-суб'єктні відносини. У такому навчанні викладач повинен уміти викликати в студентів справжній інтерес до предмета спілкування і до себе – як до співрозмовника.

Проблема впровадження когнітивно-комунікативного навчання мови є недостатньо розробленою в сучасній методиці. Когнітивно-комунікативний підхід знайшов своє трактування й розвиток у працях сучасних лінгводидактів (Л. Бойкарової, О. Горошкіної, І. Дроздової, О. Любашенко, Л. Мамчур, Н. Мушировської, А. Нікітіної, О. Пентилюк, Т. Симоненко та ін.). На нашу думку, когнітивно-комунікативний підхід у процесі навчання української мови як іноземної сприяє вирішенню комунікативно- й професійно-пізнавальних і

когнітивних завдань завдяки комунікативній спрямованості, свідомості й активності інокомунікантів. Реалізація когнітивно-комунікативного підходу є наслідком взаємозв'язку комунікативної, номінативної, етнокультурологічної, інтегративної та ідентифікуючої функцій.

Отже, когнітивно-комунікативний підхід є провідним у навчанні іноземних слухачів підготовчого відділення. Комунікація інокомунікантів відбувається у процесі розв'язання комунікативних завдань, спрямованих на формування вмінь визначати потреби спілкування, вступати у ролі мовця і співрозмовника, слухати, читати та сприймати почуте і прочитане, будувати своє висловлення відповідно до потреб спілкування.

Література

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. Київ: Академія, 2004. 344 с.
2. Пентиліук М. Розвиток української лінгводидактики в контексті державного стандарту базової і повної освіти в Україні. *Вісник Львівського університету*. Серія філол, 2010. – Вип. 50. – С. 123–130.
3. Соловійова В. Когнітивно-комунікативний підхід у системі лінгводидактичної підготовки студента-словесника. *Філологічна освіта: компетентнісна парадигма*: матеріали Міжнародної науково-практичної заочної інтернет-конференції (15 листопада 2019 р.). Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2019. С. 164–166.